

Newsletter

November 2019/1

Inštitút pre stratégie a analýzy
Úrad vlády SR
isa

MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ A MEDZINÁRODNÝ OBCHOD

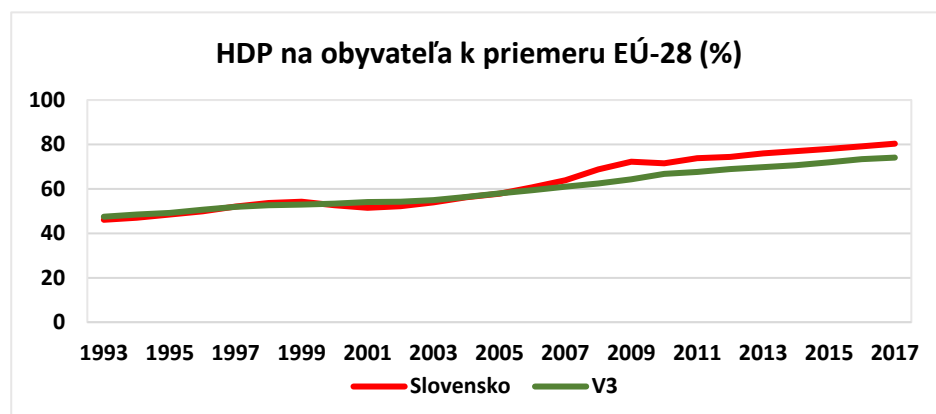
Od roku 1989 sa v otázkach ekonomiky a medzinárodného obchodu udiali na Slovensku skutočne veľké zmeny. Z centrálne plánovanej ekonomiky sme prešli k trhovej ekonomike, čím sme zároveň rozšírili možnosti zahraničného obchodu a otvorili sa globalizácii. Vstupom Slovenska do Európskej Únie a eurozóny sa posilnili ekonomické väzby na regionálnej úrovni a zvýšila sa atraktivnosť našej krajiny pre zahraničný obchod a investície. Napriek krátkemu prepadu rastu HDP na obyvateľa pod priemer EÚ v roku 2009 v súvislosti s finančnou krízou, Slovensko stabilne postupne dobieha priemernú životnú úroveň v EÚ.

Podľa fDi Intelligence od Financial Times patrí dnes Bratislavský kraj medzi najslubnejšie regióny Európy z hľadiska priamych zahraničných investícií (PZI). Automobilový priemysel, elektronický priemysel a centrá podnikových služieb patria medzi kľúčové sektory priťahujúce zahraničné investície na Slovensko. V schopnosti prilákať investorov však pretrvávajú veľké rozdiely medzi jednotlivými časťami krajiny, čo má dopad na nerovnomerný vývoj v rámci Slovenska.

Postupným odstraňovaním bariér v zahraničnom obchode sa na Slovensku výrazne rozrástol dovoz a vývoz tovarov a služieb, pričom veľká časť obchodu prebieha v rámci krajín EÚ. V porovnaní s inými členskými štátmi EÚ máme dokonca najvyšší podiel exportu v rámci EÚ k celkovej hodnote exportu tovarov. Česká Republika, Maďarsko a Poľsko sú hneď za Slovenskom na druhom, štvrtom a piatom mieste. PZI, primárne v automobilovom priemysle, orientované na export pre európsky trh, ako i geografické umiestnenie krajín V4 sú pravdepodobným vysvetlením týchto kompozícií.

DEKÁDY KONVERGENCIE

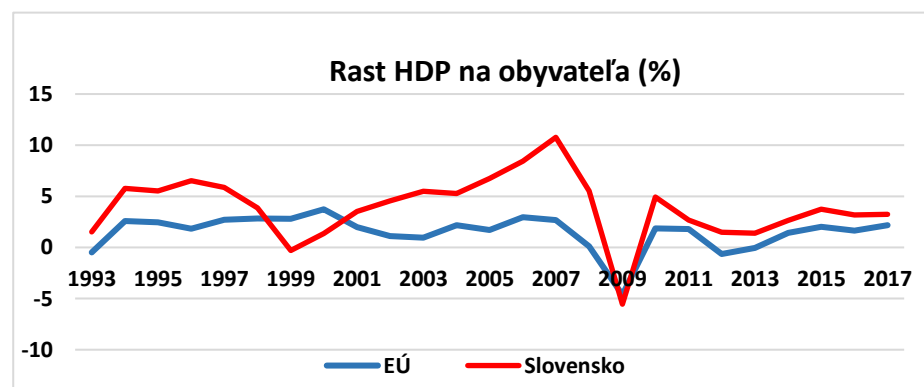
Od roku 1993 rástla slovenská ekonomika v priemere 3,9 % ročne, teda o 2,4 percentuálneho bodu rýchlejšie ako priemer EÚ. V roku 1993 predstavovalo HDP na obyvateľa SR vyjadrené paritou kúpnej sily zhruba 47 % priemeru EÚ-28. Napriek miernemu spomaleniu v konvergencii po vypuknutí finančnej krízy v roku 2009 sa táto hodnota dostala na 80,3 % v roku 2017. Pre porovnanie, krajiny V3 dosahujú 74,1 % priemeru EÚ-28. Vďaka rýchlemu rastu za posledných 25 rokov narástlo slovenské HDP 2,6 násobne, kým svetové HDP sa za rovnaký čas zväčšilo 2,1-krát. Umiestnenie Slovenska v rebríčku na základe veľkosti ekonomík však zostáva relatívne nezmenené - podľa HDP v stálych cenách sme sa medzi 1993 a 2017 posunuli len o jednu priečku, a to z 62. miesta na 61. Významnejší pokrok bol zaznamenaný v umiestnení podľa HDP na osobu vyjadrený paritou kúpnej sily, kde sa Slovensko za obdobie medzi 1993 a 2017 posunulo o 18 priečok, z 56. miesta na 38.

Zdroj: Svetová banka.

Poznámka: HDP na obyvateľa je v USD v stálych cenách roku 2010 vyjadrené paritou kúpnej sily

Na výraznom zrýchlení ekonomického rastu sa prejavil vstup do Európskej únie, a to čiastočne aj v období pred vstupom. Ako možno vidieť na grafe nižšie, prepád do záporných hodnôt v ekonomickom raste zaznamenalo Slovensko po vypuknutí finančnej krízy v roku 2009, no okrem úsekov medzi 1999 a 2000 a roku 2009 je tempo rastu slovenskej ekonomiky stále dynamickejšie ako zvyšok Európskej únie.

Zdroj: Svetová banka

Poznámka: Priemer EÚ-28 predstavuje aritmetický priemer

PRIAME ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE

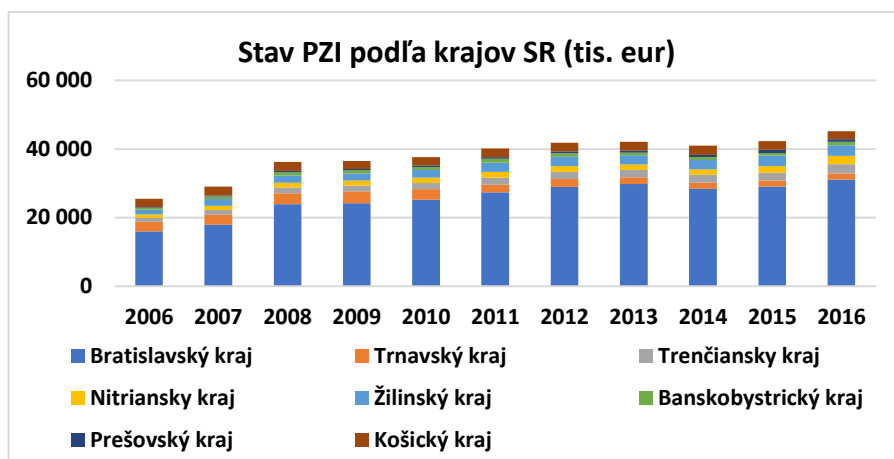
V roku 1989 malo Československo infláciu 1,4 %. Po liberalizácii cien, ako súčasť radikálnej transformácie, ktorá sa začala 1.1.1991, poskočili ceny o 61,2 %. Vďaka konzervatívnej monetárnej politike sa síce podarilo infláciu rýchlo stlačiť, ale po osamostatnení v roku 1993 vzrástli ceny na Slovensku o 23,3 %, čo súviselo okrem iných faktorov najmä s devalváciou, ktorá odrážala obavu a nedôveru ľudí voči novej mene, či komplexnou zmenou daňového systému. V súčasnosti je cenová hladina na Slovensku stabilná a inflácia osciluje okolo 2 %. V roku 2018 dosiahla miera inflácie na Slovensku 2,5 %.

Globalizácia a geografická fragmentácia výrobných procesov, ako i otvorenie slovenskej ekonomiky, transformovali stav priamych zahraničných investícií (PZI) v našej krajine. Zatiaľ čo v roku 1993 dosahovali PZI na Slovensku len 5,6 % HDP, koncom 90. rokov začali prudko rásť a v súčasnosti dosahujú úroveň 54,3 % HDP. Pre porovnanie, PZI v Európskej únii predstavovali v roku 2017 hodnotu 56,5% HDP. Nárast v tokoch PZI sa všeobecne interpretuje ako pozitívny jav, nakoľko krajina získa prístup k zahraničným technológiám, vytvoria sa väzby s lokálnymi dodávateľmi, so zvýšenou konkurenciou sú domáce firmy nútené zvýšiť svoju produktivitu a, predovšetkým, zahraničný investor vytvorí nové pracovné miesta. Príchod výrobcov automobilov Kia Motors, Volkswagen, PSA či Jaguar Land Rover tak výrazne ovplyvnil štruktúru slovenskej ekonomiky. Podľa SARIO sa Slovensko stalo krajinou s najvyšším počtom vyprodukovaných áut na obyvateľa a automobilový priemysel v súčasnosti zamestnáva priamo či nepriamo vyše 250 000 osôb.

Zdroj: UNCTAD

V kontexte Slovenska však zostáva problematická nerovnomerná distribúcia stavu PZI- podľa údajov z roku 2016 má Bratislavský kraj takmer 39 násobne vyšší stav PZI ako Prešovský. Finančné stimuly vo forme daňových úľav, grantov či dotácií na každé novovytvorené pracovné miesto zmenšili do určitej miery regionálne rozdiely, nakoľko v roku 2006 išlo o 65-násobný rozdiel medzi najsilnejším a najslabším krajom. Pre stabilný vývoj krajiny je však naďalej strategicky dôležité posilniť snahu prilákať investície do menej rozvinutých regiónov.

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov NBS

Ako možno vidieť na grafe nižšie, schopnosť domácich firiem investovať do zahraničnej produkcie zostáva relatívne obmedzená. V roku 2017 predstavoval stav odlevov slovenských PZI v zahraničí len 3,6 % HDP. Slovenské firmy si v súčasnosti pri ich investičných aktivitách volia predovšetkým okolité krajiny, pričom PZI do Českej republiky tvorili 34,2% z celkovej hodnoty vonkajších PZI.

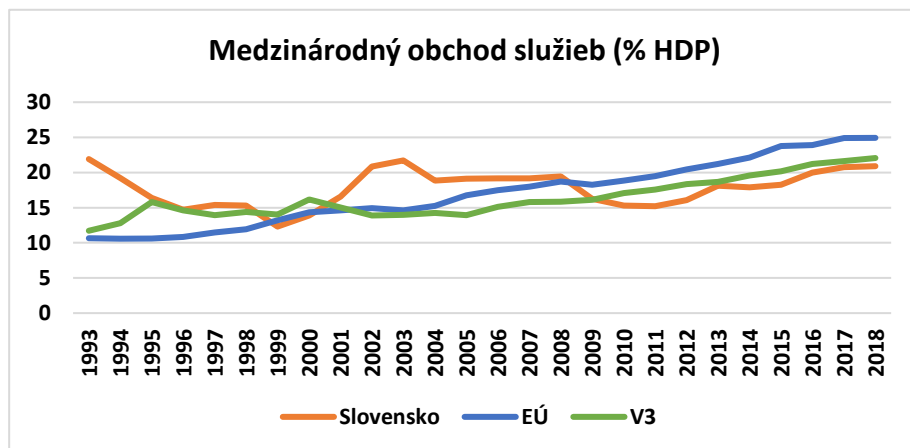
Zdroj: UNCTAD

MEDZINÁRODNÝ OBCHOD

Slovensko je dnes malá otvorená ekonomika, ktorá sa výrazne zapája do medzinárodného obchodu. V roku 1993 Slovensko importovalo tovary a služby v hodnote 59,6 % svojho HDP. V roku 2017 to bolo až 92,9 %, pričom priemer EÚ-28 je 43,7 %. Taktiež stúpol aj export tovarov a služieb, a to z 55,1 % HDP v roku 1993 na 96,3 % v roku 2017. Slovensko za posledné desaťročie vykazuje pravidelne aktívne saldo zahraničného obchodu. V roku 2018 bola hodnota importu voči exportu vyššia o 2,3 miliardy EUR.

V porovnaní s importom je slovenský export viac orientovaný na obchod v rámci EÚ. V roku 2018 tvoril tento export 84,9 % celkového vývozu zo Slovenska, čo je najvyššia hodnota spomedzi členských štátov EÚ. Import je geograficky menej koncentrovaný, pričom dovoz z EÚ tvoril 66,6 %, z Ázie - primárne z Číny, Taiwanu a Južnej Kórei 22,3 % a z Ruskej federácie 5,9 %. Obchod s Amerikou zaostáva oproti iným regiónom, no vo vývoze sa zaznamenal od roku 2010 nárast z 2,2 % hodnoty celkového vývozu na 4,5 %. Najvýznamnejším obchodným partnerom pre Slovensko je v súčasnosti Nemecko, kde kombinovaná hodnota exportu a importu v roku 2018 tvorila 31,3 miliardy EUR.

Podľa Štatistického úradu SR sa najviac na Slovensko dovážajú stroje, prístroje a elektrické zariadenia, ktoré tvoria viac než tretinu celkového dovozu tovarov, ako i vozidlá a dopravné zariadenia, ktoré tvoria ďalších 17 %. Rovnaké kategórie dominujú aj vo vývoze, pričom v roku 2018 tvorili stroje takmer jednu tretinu celkového exportu tovarov Slovenska a vozidlá ďalšiu necelú tretinu. S technologickým pokrokom zároveň narastá relevantnosť služieb v svetovom obchode. Ako možno vidieť na grafe nižšie, Slovensko za posledné desaťročie tiež zvyšuje svoju orientáciu na služby a tak dobieha okolité štáty, no pre dominanciu výrobného sektora zaostáva oproti štátom EÚ či V3. Posilnenie zahraničného obchodu so službami teda predstavuje potenciálnu výzvu pre nasledujúcu dekádu.

Zdroj: Svetová banka

Poznámka: Údaje za V3 predstavujú vážený priemer podľa počtu obyvateľov.

Tento projekt je podporený z OP EVS

